

2016-12-14
S2016/07722/SF (delvis)**Socialdepartementet**Pensionsmyndigheten
Box 38190
100 64 Stockholm

Uppdrag att utveckla och redovisa livsinkomstprofiler för olika grupper

Regeringens beslut

Regeringen uppdrar åt Pensionsmyndigheten att utveckla och redovisa livsinkomstprofiler för olika grupper som representerar den senast möjliga årskull kvinnor och män som fyllt 65 år.

Livsinkomstprofilerna ska vara anpassade till Pensionsmyndighetens typfallsmodell. Redovisningen ska göras för olika grupper utifrån inkomstnivå, sysselsättning, kön, avtalsområde och eventuella andra faktorer som myndigheten bedömer har betydelse för kompensationsgraden. Varje individ ska enbart kunna ingå i en av grupperna, dvs. grupperna ska varandra uteslutande. Som komplement skulle ytterligare en indelningsgrund kunna göras bestående av män och kvinnor med respektive utan grundskydd. För att förstå i vilken grad de olika grupperna representerar samtliga pensionärer i samma åldersgrupp ska det framgå hur stor andel av samtliga personer i årskullen de olika grupperna utgör. För att kunna studera hur kompensationsgraderna har förändrats de senaste åren bör beräkningen göras för årskullar så att en tidsserie avseende de fem senaste åren skapas med samma indelningsgrund.

Pensionsmyndigheten ska vid genomförandet samråda med Socialdepartementet. Uppdraget ska redovisas till Regeringskansliet (Socialdepartementet) senast den 3 maj 2017. Redovisningen ska hänvisa till det diarienummer som detta beslut har.

Ärendet

Ett centralt mål för ett pensionssystem är att leverera tillräckliga pensioner. Ett vanligt mått för tillräcklighet är kompensationsgraden, dvs. den beviljade pensionen i förhållande till slutlönen. När kompensationsgrader beräknas görs detta ofta utifrån teoretiska antaganden om individens inkomster under livet. Utfallet blir därmed helt beroende av vilka antaganden som görs om individens inkomstutveckling. Ofta antas att individen har en jämn inkomstutveckling under hela livet utan några avbrott under arbetslivet. Sådana teoretiska typfall är värdefulla när man studerar systemegenskaper, exempelvis vad som händer med kompensationsgraden om arbetslivet förlängs och hur kompensationsgraden blir under just de givna förutsättningarna i olika länder. De teoretiska typfallen är dock stiliserade och överensstämmer därför mindre bra med den verkliga inkomstutvecklingen för enskilda individer. Den stora spridningen i verkliga kompensationsgrader fångas alltså inte i de nuvarande typfallsberäkningarna. För att kunna studera och följa den faktiska kompensationsgraden för dagens nyblivna pensionärer behöver typfallen baseras på mer verklighetsbaserade livsinkomster och livssituationer än vad som är fallet i dag.

Närmare om uppdraget

Syftet med uppdraget är att i högre grad kunna uttala sig om hur verkliga kvinnors och mäns kompensationsgrad som pensionärer utvecklas. Eftersom individer med svag anknytning till arbetskraften i slutet av förvärvslivet ofta haft en dålig inkomstutveckling före pension eller till och med fått en inkomstförsämring har dessa ofta en betydligt högre kompensationsgrad vid pensionering än de som arbetar hela livet utan avbrott men en jämn inkomstutveckling. Vid 63 års ålder är det knappt 60 procent som har arbetsinkomst som huvudsaklig försörjning vilket innebär att en mycket stor andel av de som fyller 65 år inte gått direkt från arbete till pension.

Spridningen av verkliga kompensationsgrader är mycket stor vilket bland annat visas i en rapport från Min pension. I rapporten visas varje undersökt individs kompensationsgrad dvs. pension i förhållande till slutlön. Det framgår då att de med allra lägst månadslön tenderar att ha en pension högre än sin slutlön. Ju högre månadslön desto lägre kompensationsgrad fram till en viss nivå på månadslönen då faktiskt den genomsnittliga kompensationsgraden ökar med slutlönen, vilket till stor del beror på tjänstepensionens utformning.

I de teoretiska beräkningarna får kvinnorna ofta en högre kompensationsgrad än männen på grund av att de i högre grad har grundskydd. I rapporten från Min Pension visas en annan bild där kvinnor med samma månadsinkomst som män har i snitt en lägre kompensationsgrad än männen. Studien avser de 50-talister som har gjort en prognos på Pensionsportalen Minpension. Detta beror förmodligen till stor del på längre frånvaro från arbetet och deltidsarbete på grund av att de tagit hand om barn. Det är även ganska stor skillnad på kompensationsgrad vid samma livsinkomst om man omfattas av olika tjänstepensionsavtal eftersom avtalen är olika utformade. De typfallsbaserade kompensationsgraderna tenderar således att överskatta förändringen från förvärvsliv till pension för vissa grupper samtidigt som det blir en underskattning för andra grupper.

I budgetpropositionen 2017 visades inkomstutveckling för personer med och utan arbetsinkomst som huvudsaklig försörjning innan och efter pension. Slutsatsen utifrån denna studie var att de som arbetar hela tiden till dess att de går i pension genomsnittligt minskar sin inkomst vid pension medan det omvända gäller för dem som inte arbetar i slutet av arbetslivet.

Sammantaget visar det ovanstående resonemanget att många faktorer har betydelse för kompensationsgraden. Detta bör tas i beaktande vid indelningen av grupper i syfte att ge en mer realistisk och nyanserad bild av kompensationsgraden än det som det teoretiska typfallet ger.

På regeringens vägnar

Annika Strandhäll

Sara Örnhall Ljungh

Kopia till

Statsrådsberedningen/SAM
Finansdepartementet/BA, EA